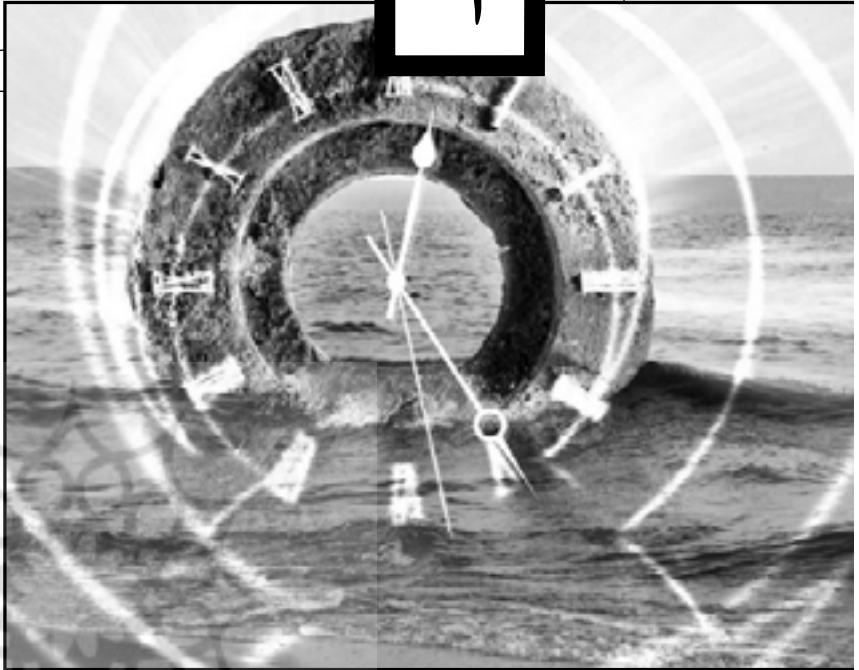

آخر الزمان، دوره پایانی دنیا

ابراهیم شفیعی سروستانی

زمینه پرداخته‌اند که این کتاب‌ها معمولاً با عنوان‌هایی چون «أشراط الساعة»، «علامات الساعة»، «علامات يوم القيامة»، «الفتن»، «الملاحم»، «الفتن و المحن»، «الفتن و الملاحم» و... نامیده می‌شود.^۴

در دایرةالمعارف بزرگ اسلامی در مورد اصطلاح آخر الزمان چنین آمده است: «این اصطلاح در کتاب‌های حدیث و تفسیر در دو معنا به کار رفته است: نخست، همه آن قسمت از زمان که بنا بر عقیده مسلمانان، دوران نبوت پیامبر اسلام است و از آغاز نبوت پیامبر تا وقوع قیامت را شامل می‌شود. دوم، فقط آخرین بخش از دوران یاد شده که در آن، مهدی موعود ظهور می‌کند و تحولات عظیمی در عالم واقع می‌شود».^۵

دلیل نام‌گذاری دوران نبوت پیامبر اسلام به آخر الزمان این بوده است که مسلمانان معتقدند آن حضرت، خاتم پیامبران است و شریعت وی تا پایان این عالم اعتبار دارد. به جز آن، از رسول اعظم (ص) روایاتی نقل شده که در آنها به صراحت آمده است دوران نبوت ایشان به قیامت و آخرین بخش از حیات کره خاک می‌پیوندد. در یکی از این روایات که از طریق اهل سنت نقل شده است، چنین می‌خوانیم:

«آن حضرت پس از فراغت از نماز عصر فرمود: «آنچه از [عمر] دنیا باقی مانده، به گذشته آن، همان نسبت را دارد که باقی‌مانده وقت امروز نسبت به گذشته آن دارد.» [همچنین] آن حضرت به باران خود فرمود: «برگزیده شدم در حالی که میان من و قیامت فاصله نیست؛ همان سان که میان دو انگشت سبابه و وسطی فاصله نیست».^۶

چنان که گفته شد، دومین معنایی که اصطلاح آخر الزمان در آن به کار می‌رود، عصر ظهور حضرت مهدی (ع) است. بر اساس آموزه‌های اسلامی، در آستانه ظهور آن حضرت که از آن با عنوان آخر الزمان یاد می‌شود، جهان

معنا و مفهوم آخر الزمان

«آخر زمان» که در کتاب‌های لغت به «دوره آخر»^۱ و «قسمت واپسین از دوران که به قیامت پیوندد»^۲ معنا شده است، در فرهنگ و ادبیات بسیاری از ملل و نحل به ویژه پیروان ادیان ابراهیمی، از اهمیت و جایگاه برجسته‌ای برخوردار است و آنها با حساسیت و دقت فراوانی این موضوع را دنبال می‌کنند. شاهد این موضوع، کتاب‌های فراوانی است که از دیر زمان در میان اقوام و ملل مختلف در زمینه نشانه‌ها و ویژگی‌های آخر الزمان نوشته شده است.

مسلمانان نیز با توجه به روایت‌های فراوانی که از پیامبر گرامی اسلام و ائمه معصومین (ع) در زمینه آخر الزمان و رویدادها و حوادث آن نقل شده است، به این موضوع توجه فراوانی کرده و افزون بر جمع‌آوری این روایات، در مجموعه‌های روایی^۳ به نگارش کتاب‌های مستقل در این

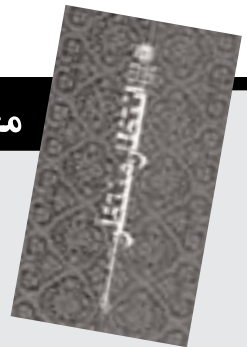
معرفی کتاب

انتظار، منتظر و تکالیف منتظران / ناشر: موعود عصر (عج)

انتظار چیست، منتظران کیستند، و چه تکالیفی بر عهده ایشان است؟ پاسخ به این پرسش‌ها را می‌توانید به صورت منسجم و مستند به آیات و روایات دینی، در کتاب ارزشمند «انتظار، منتظر و تکالیف منتظران» بخوانید. این اثر یکی از مجموعه چهل حدیث مهدوی است. در این اثر می‌خوانید:

چرا انتظار؟، فضیلت انتظار، وظایف منتظران، مقام منتظران، پاداش بزرگ منتظران، امام (ع) و منتظرانش.

این اثر نفیس در قطع پالتویی از سوی انتشارات موعود عصر (عج) عرضه شده است.

دست‌خوش فتنه‌ها، آشوب‌ها و بحران‌های مختلف سیاسی، اجتماعی و زیست محیطی می‌شود و ستم و بی‌عدالتی همهٔ جهان را فرا می‌گیرد. این وضعیت ادامه دارد تا زمانی که قائم آل محمد(ع) ظهور کند و با ظهور خود، جهان را از تیرگی ستم، فساد و تباهی برهاند.

شناخت آخرالزمان به این معنا، ضرورت انکارناپذیر روزگار ماست؛ زیرا بسیاری از نشانه‌های آخرالزمان در این عصر هوبدا می‌شود و بیم آن می‌رود که با اندک غفلتی ما نیز در گرداب فتنه‌های فراگیری که به تعبیر روایات، چون رواندازی تیره، همه را دربرمی‌گیرد و کمتر کسی از آن در امان می‌ماند، فرو رویم. ^۷ از این رو، بر همه لازم است که با تأمل دوباره در روایات آخرالزمان و شناخت عمیق تر و گسترده‌تر نشانه‌ها و ویژگی‌های آن، خود را از فتنه‌ها و آشوب‌های این عصر و تا ظهور دولت حق در امان داریم.

نشانه‌های آخرالزمان

۲

سلمان پرسید:
آیا واقعاً چنین
خواهد شد؟
- سلمان! قسم
به آنکه جانم در
دست اوست، آری!
و به دنبال آن
حاکمان و امیران
ستمگر و وزیران
فاسق و کارگزاران
و کارشناسان
ستمکار پیدا
می‌شوند و [مردم]
به خیانت‌کاران
اعتماد می‌کنند.
- آیا واقعاً چنین

با توجه به آنچه
گفته شد، در اینجا
با بهره‌گیری از یک
روایت، برخی از
نشانه‌های آخرالزمان
را مرور می‌کنیم:
در اول روایت که
سلمان(ره) آن را از
پیامبر اسلام(ص)
نقل کرده، چنین
آمده است:

«در حجة الوداع،
با رسول خدا - درود
خدا بر او و خاندانش
باد - مشغول انجام
مناسک حج بودیم

که حضرت، حلقه در کعبه را گرفت و رو به ما کرد و
فرمود: آیا می‌خواهید شما را از نشانه‌ها و حوادث پیش از
قیامت خبردار کنم؟

سلمان که از همه به ایشان نزدیک‌تر ایستاده بود، گفت:
بلی یا رسول الله!

ایشان فرمود: از جمله آنها ضایع و تباه کردن نمازها
و تبعیت از شهوت‌ها، متمایل شدن به هواهای نفسانی،
تکریم و بزرگداشت ثروتمندان و مال‌پرستان و فروختن
دین به قیمت دنیاست. در این زمان است که قلب
مؤمن در درونش همانند نمک در آب حل می‌شود؛ زیرا
منکرات، کژی‌ها و کاستی‌ها را می‌بیند و قدرت تغییر
دادن آنها را ندارد.

روزی خواهد آمد؟

- سلمان! سوگند به آنکه جانم در دست اوست، آری! در
آن زمان است که منکرها و انحراف‌ها، معروف و خوب و
اعمال پسندیده، منکر و ناپسند شمرده می‌شود. شخص
خائن، معتمد و شخص امین، خائن خوانده می‌شود.
دروغگو را تأیید و راستگو را طرد می‌کنند.

- آیا واقعاً چنین روزی خواهد آمد؟

- قسم به آنکه جانم در دستانش است، آری! در آن
زمان است که زنان فرمان‌روا می‌شوند و سروری می‌یابند.
با زنان و کنیزکان مشورت می‌گردد و کودکان بر منبرها
می‌نشینند و هر چیزی نهایتاً به دروغ ختم می‌شود. زکات
و فیء که حق عمومی و همگانی است، غنیمت و بهرهٔ

همه آن قسمت

از زمان که بنا بر

عقیدهٔ مسلمانان،

دوران نبوت پیامبر

اسلام است و از

آغاز نبوت پیامبر

تا وقوع قیامت را

شامل می‌شود. دوم،

فقط آخرین بخش

از دوران یاد شده که

در آن، مهدی موعود

ظهور می‌کند

شبيه می‌شوند و زنان بر زین‌ها سوار می‌گردند که لعنت من بر چنین زنان مسلمانی باد!

- آیا واقعاً چنین خواهد شد؟

- سلمان! قسم به آنکه جانم به دست اوست، آری! در آن زمان مساجد را همانند کلیساها و کنیسه‌ها تزیین می‌کنند و قرآن‌ها را طلاکاری و زینت. مناره‌ها بلند می‌شوند و خطوط (دسته‌ها) زیاد می‌شوند. قلب‌هایشان نسبت به هم متنفر و در زبان‌هایشان، اختلاف نمایان است.

- آیا واقعاً چنین خواهد شد؟

- سلمان! قسم به آنکه جانم به دست اوست، آری! در آن زمان است که مردان و پسران امتم برای زینت از طلا استفاده می‌کنند و حریر و دیبا و ابریشم می‌پوشند و با بیگانگان متحد می‌شوند.

- آیا چنین چیزی واقعاً خواهد شد؟

- سلمان! سوگند به آنکه جانم به دست اوست، آری! در آن زمان، ربا علنی می‌شود و با اجناس ممتاز، رشوه و معامله می‌کنند. دین رها می‌شود و مقام و منزلت دنیا [در نظر مردم] رفیع می‌گردد.

- آیا واقعاً چنین خواهد شد؟

- سلمان! سوگند به آنکه جانم به دست اوست، آری! هر چند به خدا ضرری نمی‌رسانند، [بلکه به خودشان ظلم می‌کنند]، لیکن طلاق زیاد می‌شود و حدود، اقامه و اجرا نمی‌شود.

- آیا واقعاً چنین خواهد شد؟

- سلمان! سوگند به آنکه جانم به دست اوست، آری! در آن زمان است که زنان آوازه‌خوان می‌شوند و آلات موسیقی جلوه می‌یابند و به دنبال آن اشرار امتم پیدا می‌شوند.

- آیا واقعاً چنین خواهد شد؟

- سلمان! سوگند به آنکه جانم به دست اوست، آری! در آن زمان ثروتمندان امتم برای تفریح و سیاحت، افراد عادی برای تجارت و کسب درآمد و فقرا برای ریا و خودنمایی به حج و عمره می‌روند. جمعیتی پیدا می‌شوند که تفکر و تدبیر و تفقه آنها برای غیر خدا [و اغراض غیرالهی] است. زنازادگان زیاد می‌شوند و قرآن را با آواز و غنا می‌خوانند و به خاطر دنیا بر سر هم می‌ریزند

شخصی شمرده می‌شود. شخص به والدینش ستم می‌کند و در عین حال به دوستش، خدمت و نیکی. و آنجاست که ستاره گنه‌کاری طلوع می‌کند.

- آیا چنین چیزی اتفاق خواهد افتاد؟

- سلمان! سوگند به آنکه جانم در دست اوست، آری! در چنین شرایطی است که مرد با همسرش در تجارت شریک می‌شود، خوی و عادت‌های شخصی و باطل زیاد و خوبی‌ها به شدت کم می‌شود. شخص به خاطر سخت‌گیری به بده‌کاران خود، تحقیر می‌شود. زمانی است که بازارها به هم نزدیک می‌شوند و یکی می‌گوید: چیزی نفروختم و دیگری می‌گوید: سودی نبردم و چیزی جز شکایت کردن از خدا دیده نخواهد شد.

- آیا واقعاً چنین خواهد شد؟

- سلمان! قسم به آنکه جانم در دست اوست، آری! در آن زمان است که به دنبال این حوادث، اقوامی پیدا می‌شوند که اگر حرفی بزنند، کشته می‌شوند و اگر ساکت بمانند، غارتشان می‌کنند تا اینکه از اموالشان بهره‌مند شوند و به حریم‌هایشان تجاوز کنند و حرمتشان را بشکنند و خونشان را بریزند. قلب‌های آنها کاملاً با ترس و حقه‌بازی عجین گشته است و آنها را جز در حالت خوف و نگرانی و هراس و وحشت نمی‌یابی.

- آیا واقعاً چنین خواهد شد؟

- سلمان! قسم به آنکه جانم به دست اوست، آری! در آن زمان است که چیزی از مشرق و چیزی از مغرب می‌آید و امت مرا رنگارنگ می‌کند. چه بیچاره‌اند کسانی که به خاطر آنها ضعیف می‌شوند و وای بر آنها که خدا چه برای آنها مهیّا کرده و چگونه در کمین آنهاست. نه به کوچک‌ترها رحم می‌کنند و نه به بزرگ‌ترها احترام می‌گذارند. از خطاکاران و گنه‌کاران در امان نیستند. بدن‌هایشان، بدن انسان و قلب‌هایشان، قلب شیطان است.

- آیا واقعاً چنین خواهد شد؟

- سلمان! سوگند به کسی که جانم به دست اوست، آری! در آن زمان مردان تنها به مردان و زنان تنها به زنان [برای ارضای شهوات] مشغول می‌شوند. همان‌گونه که اهل خانه‌ای نسبت به دختران خانه خود احساس غیرت می‌کنند، [غریبه‌ها] نسبت به پسرکان جوان، غیور می‌گردند [و آنها را ناموس خود می‌شمرند]. مردان به زنان و زنان به مردان

در روایت دیگری که از امام صادق (ع) نقل شده، از دوران غیبت به عنوان «نزدیک‌ترین حالت بندگان به خدا» یاد شده است

چگونه آرام جهان در بحران آخرالزمان فرو رفت؟ مصادیق این بحران چگونه آشکار شد؟ کدامیک از بحران‌های فراگیر (جنگ، زلزله، قحطی و ...) آخرالزمانی را به تجربه نشسته ایم؟ چرا از این همه واقعه و نشانه غفلت می‌ورزیم؟

این اثر به همراه کتاب «آخرالزمان در آینه روایات» عموم مربیان و علاقمندان را در شناسایی کامل موضوع مدد می‌دهد.

معرفی لوح فشرده

و با هم درگیر می‌شوند.

- آیا واقعاً چنین خواهد شد؟

- سلمان! قسم به آنکه جانم به دست اوست، آری! در آن زمان به محارم تجاوز می‌کنند و به دنبال گناهان می‌روند. اشرار و بدان بر خوبان مسلط می‌شوند. دروغ علنی می‌شود و لجاجت نمایان می‌گردد. بیچارگی‌ها آشکار می‌شود. با لباس‌ها به هم فخر می‌فروشند و مباحثات می‌کنند و ظرف‌های ناشایست را پر می‌کنند. نرد و شطرنج و آلات موسیقی مورد پسند [مردم] واقع می‌شوند. امر به معروف و نهی از منکر را انکار می‌کنند، به طوری که مؤمن خوارتر از کنیز می‌گردد. هم‌دستی میان زاهد[نما]ها و قاریان [بدکردار] نمایان می‌شود. اینها همان‌ها هستند که در آسمان‌ها آنها را پلیدان ناپاک می‌خوانند.

- آیا واقعاً چنین خواهد شد؟

- سلمان! قسم به آنکه جانم به دست اوست، آری! در آن زمان ثروتمند از وضعیت فقیر هراسان نمی‌شود، به طوری که گدا یک هفته کامل از مردم گدایی می‌کند، ولی کسی را که چیزی در دستش بگذارد، نمی‌یابد.

- آیا حقیقتاً چنین اتفاقی خواهد افتاد؟

- سلمان! قسم به آنکه جانم به دست اوست، آری! در آن زمان «روبیضه» به سخن می‌آید.

- پدر و مادرم به فدایت یا رسول الله! «روبیضه» دیگر چیست؟

- کسی که تا به حال صحبت نمی‌کرد، برای امور عموم مردم به سخن می‌آید و جز کمی از او فرمان نبرند...^۸

امیدهای آخرالزمان

۳

در کنار روایت‌های یاد شده که در آنها از مردمان آخرالزمان نکوهش شده و تنها از ویژگی‌های منفی آنها سخن به میان آمده است، روایاتی نیز وجود دارد که گروه‌هایی از اهل آخرالزمان به شدت ستایش شده‌اند، تا جایی که از آنها به عنوان «برادران رسول خدا» یاد شده است. این گروه نیستند، مگر کسانی که با وجود همه سختی‌ها و دشواری‌های عصر غیبت، دین و ایمان خود را حفظ می‌کنند و بر پیمان الهی خود ثابت‌قدم می‌مانند. برخی از این روایت‌ها به قرار زیر است:

۱. ابوبصیر از ابوجعفر [امام محمدباقر(ع)] که درود خدا بر او باد، نقل می‌کند که فرمود:

«روزی پیامبر خدا - درود خدا بر او و خاندانش باد - در حالی که عده‌ای از یارانش نزد او بودند، فرمود: خداوند! برادران مرا به من بنما! ایشان سخن را دو مرتبه تکرار کردند. در این هنگام گروهی از یاران که گرد آن حضرت بودند، گفتند: ای پیامبر خدا! آیا ما برادران شما نیستیم؟ فرمود: نه. شما یاران من هستید. برادران من قومی هستند [که] در آخرالزمان [خواهند آمد]. آنها به من ایمان می‌آورند، در حالی که مرا ندیده‌اند. خداوند آنها را با نام‌های پدرانشان شناسانده است، پیش از آنکه از پشت‌های پدران و رحم‌های مادرانشان خارج شوند. هر

غایب باشد، خشم خدا بر دشمنان خود بیشتر است و خدا می‌دانست که اولیای او درباره حجت او [اگر چه غایب باشد و غیبت او طولانی گردد] شک نمی‌کنند؛ اگر می‌دانست که شک می‌کند، یک چشم به هم زدن، حجت خود را غایب نمی‌داشت...»^{۱۰}

از این روایت استفاده می‌شود که آخرالزمان و دوران غیبت در عین حالی که می‌تواند دوران هجران و نماد دوری از محبوب باشد، می‌تواند فرصتی برای تقرب بیشتر بندگان و کسب رضایت بیشتر خداوند باشد، ولی مشروط به آنکه ما در اعتقادمان ثابت قدم باشیم و در طریق کسب معرفت حجت خدا بیشتر قدم نهمیم.

۳. عبدالله بن سنان، یکی از یاران امام صادق (ع) نقل می‌کند که روزی آن حضرت خطاب به ما فرمود:

«به زودی شبیه‌ای به شما روی خواهد آورد و شما نه پرچمی خواهید داشت که دیده شود و نه امامی که هدایت کند. تنها کسانی از این شبهه نجات خواهند یافت که «دعای غریق» را بخوانند.

یک از آنها بر دین خود پایدار می‌ماند، در حالی که این عمل از دست کشیدن بر خارهای گون در شب تاریک و در دست گرفتن آتش برافروخته از درخت گز دشوارتر است. ایشان چون چراغی فروزان در دل تاریک شب می‌درخشند. خداوند آنها را از همه فتنه‌های تیره و تار در امان نگه می‌دارد»^۹

با توجه به این روایت، به خوبی می‌توان به مقام و جایگاه مؤمنان ثابت قدم در آخرالزمان پی برد.

۲. در روایت دیگری که از امام صادق (ع) نقل شده، از دوران غیبت به عنوان «نزدیک‌ترین حالت بندگان به خدا» یاد شده است:

«هنگامی که حجت خدا در میان مردم نباشد، مردم به خدا نزدیک‌ترند و خدا از مردم خشنودتر است؛ زیرا با اینکه حجت خدا ظاهر نیست و جای او را نمی‌دانند، باز باور دارند که حجت خدا هست و پیمان خدایی استوار است. در چنین روزگاری (روزگار غیبت) هر صبح و هر شام منتظر فرج باشید. چون به هنگامی که حجت

دعای غریق

عرض کردم: دعای غریق چگونه است؟
فرمود: می‌گویی: «یا الله یا رحمن یا رحیم
یا مقلب القلوب ثبت قلبی علی دینک؛ ای
خدا، ای بخشنده، ای بخشایشگر، ای کسی
که قلب‌ها را دگرگون می‌سازی! قلب مرا بر
دینت پایدار فرما»^{۱۱}.

آری، در آخرالزمان و در دوران غریب غیبت، امواج شبهه و فتنه از هر سو رومی‌کند و انسان تا به خود بیاید، چون کشتی شکسته در دل دریای بیکران، حیران و سرگردان دست و پا می‌زند، ولی همیشه روزنه‌ امید هست که این غریق بی‌پناه را از میان دریای فتنه و شبهه‌ها نجات بخشد. آن روزنه امید چیزی نیست جز در خواست عاجزانه از خدای تعالی برای هدایت و رستگاری و تمسک خالصانه به ولایت امامان معصوم (ع).

پی‌نوشت‌ها در دفتر مجله موجود است.

